

Кіцера О. О. Повість з історії медицини: „Українські стежки Івана Мікуліча“ / О. О. Кіцера // Мистецтво лікування.— 2013.— №2—7.

Автор нової повісті з історії медицини професор, дійсний член НТШ Олександр Кіцера за фахом — не історик медицини, а практичний лікар і викладач медицини з великим стажем. А проте історія медицини — його захоплення, сказати б — другий фах. Згадаймо, що його перу належить низка новел та повістей про лікарів, які можна віднести відчасти до красного письменства, проте, великою мірою, і до історії медицини, викладеної в есеїстичній формі. Деякі заголовки, що об'єднують цикли цих есе: „Лицарі пера і скальпеля“, „Музи з лікарським саквоюжем“ характеризують особливу схильність автора до тих представників медицини, що не обмежували свою діяльність лише лікарською практикою, а саме лікарів-письменників, лікарів-музикантів тощо. Тож і серед його улюблених книг — „Книга Сан Мішель“ Акселя Мунте, „Чарівна гора“ Томаса Мана, „Сто років хірургії“ Іргена Торвальда, які він залюбки перекладає. Технізація, технологізація, стандартизація, та й, що гріха таїти, комерціалізація медицини певною мірою позбавляє її романтичного ореолу, притаманного цій, за визначенням і за суттю, гуманітарній діяльності людської діяльності. Варто пригадати таке висловлювання Антуана де Сент-Екзюпері: „Я вірю, настане день, коли хвора людина віддасться в руки фізиків. Не запитуючи ні про що, ці фізики візьмуть у неї кров, виведуть якісь там постійні, перемножать їх одна на одну. Потім, звірившись з таблицею логарифмів, вонивилікують її однією-єдиною пігулкою. І все ж таки, якщо я захворію, то звернусь до якого-небудь земського лікаря. Він гляне на мене краєчком ока, помагає пульс і живіт, вислухає. Затим кашляне, розкурюючи люльку, потре підборіддя і всміхнеться мені, щоб краще заспокоїти біль! Зрозуміло, я захоплююсь наукою, але я захоплююсь і мудрістю“.

Тож підхід Олександра Кіцери до історії медицини не лише суто енциклопедичний, або ж і, значною мірою, романтичний. Він поєднує у собі і факти, що підтверджуються посібниками та підручниками та монографіями з історії медицини, і, разом з тим, містить багато творчих елементів. В журналі „Мистецтво лікування“ (Київ, N 2—7 за 2013 рік)

побачила світ історична повість Олександра Кіцери „Українські стежки Івана Мікуліча“. Повість присвячена визначному хірургові кінця XIX—XX ст. Іванові (Йоганові) Мікулічу Радецькому, що народився в Чернівцях і, не будучи етнічним українцем, мав емоційний зв'язок з Україною, любив і знав українську мову, охоче спілкувався з українцями, брав участь у лікуванні митрополита Андрея Шептицького. Німецькі та польські вчені неодноразово сперечались між собою щодо того, якому народові належить цей визначний лікар, вчений і митець. Польському, через своє походження, чи німецькому, бо ж в німецькому середовищі перебігав основний творчий період його праці. Можна додати: ще й австрійському і, без сумніву, українському. Бо ж освіту і первинну хірургічну едукацію Мікуліч отримав в Австрії, а народився в Україні і назавжди полюбив цей край, його людей.

Іван (Йоган)
Мікуліч Радецький

Повість поєднує висвітлення основних етапів життя і творчості хірурга світової слави з розповідями про основні проблеми, що виникали перед хірургами, і їх вирішення. Якщо фактичний матеріал опертий на доступних джерелах інформації, то деякі моменти із життя Івана Мікуліча реконструйовано, чи, навіть, якоюсь мірою, дофантазовано. До прикладу, поїздка фіакром з головного Львівського вокзалу чи зустріч з дівчинкою Софійкою на березі Прута, чи атмосфера єврейського містечка Садгори кінця XIX століття. Звичайно, це вимагало прискіпливого вивчення додаткових матеріалів, не пов'язаних безпосередньо з історією медицини. Діалоги з Митрополитом Шептицьким, базовані на розповіді старого монаха з оточення Митрополита, що як легенда, передавалась із уст в уста.

Як і попередні повісті Олександра Кіцери („Лопух“, „Ясна зброя Юрія Липи“), рецензована повість-есе складається з низки новел, пов'язаних між собою особою головного героя, а також написана у характерному для автора стилі. Саме тому „Українські стежки Івана Мікуліча“ адресовані не лише медикам, але і широкому колу читачів. Навіть вживання медичних термінів для людей далеких від медицини буде зрозумілим, завдяки доданим перекладам та докладним поясненням.

Повість напевне буде корисною студентам медицини, як своєрідна хрестоматія з історії хірургії та суміжних ділянок медицини, зокрема — асептики і антисептики, торакальної хірургії, операцій з приводу новостворів шлунка, пластичної хірургії носа, ендоскопії, операцій на приносових пазухах, з'ясування загадок, пов'язаних з ендемічною хворобою

склеромою та ін. Для тих читачів, що не є медиками, цікавим буде те, як люди, настільки зайняті хірургією і настільки захоплені викладацькою та науковою роботою, Теодор Більрот та Йоган Мікуліч, усе ж таки, знаходили час та натхнення для мистецтва, передусім — музики. Не лише для музикування, як такого (і Більрот і Мікуліч були віртуозами-піаністами), але і для співпраці з видатними композиторами того часу, Йоганесом Брамсом, Камілом Сен-Сансом, яким він допомагав розбирати та інструментувати чорновики записів їхніх музичних творів. Власне в салонах цих славних лікарів відбувалися перші виконання багатьох музичних творів кінця XIX століття.

До речі, автор дуже вміло передає дух того часу, про який пише. Ще й тому, що герої твору розмовляють своїми мовами, що властиве творчості О.Кіцери і мало б якоюсь мірою стимулювати молодих лікарів до вивчення чужоземних мов (переклади подаються в кінці розділів). Повість доповнено вдало дібраними ілюстраціями. Пізнавальними є додатки наприкінці повісті, т.зв. науковий апарат. Це і перелік хірургічних досягнень Мікуліча, і його розробки та досягнення в оториноларингології та інших суміжних ділянках клінічної медицини, а також перелік „Мікуліч в епонімах“, і його коротка біографія в датах.

Таким чином, рецензована повість має, окрім художньої та історичної вартості, ще й наукову. Враховуючи, що журнал „Мистецтво лікування“, не зважаючи на великий його наклад, не звичний для нашого часу, все ж, не завжди доступний для широкого кола читачів, хотілось би бачити книгу про Івана Мікуліча, видану достатнім тиражем.

*Рома КИЦЕРА,
студентка Львівського національного
університету ім. Івана Франка*